

سیاست نامه

خواجہ نظامُ الملکِ توسی

ویرایش متن: جعفر مدرس صادقی

نشر مرکز

بازخوانی متون

فهرست

پیشگفتار مجموعه: بازخوانی متون	هفت
مقدمه‌ی ویراستار	یازده
مقدمه‌ی محمد مغربی: سبب نهادن کتاب	۳
و این کتاب بر پنجاه فصل نهاده است	۵
متن کتاب: فصل نخستین تا پنجاهم	۷
این است کتاب سیاست که نبشته آمد	۲۱۱
واژه‌نامه	۲۱۳
نامنامه	۲۳۹
آیات	۲۴۹

فصل نخستین:

اندر احوالِ گردشِ روزگار و مدحِ خداوندِ عالم

ایزد تعالا اندر هر عصری یکی را از میانِ خَلق برگزیند و او را به هنرهای پادشاهانه ستوده و آراسته گرداند و مصلحِ جهان و آرامِ بندگان را به او بازبندد و در فساد و آشوب و فتنه به او بسته گرداند و هیبت و حشمتِ او اندر دها و چشمِ خَلایق بگستراند تا مردمان اندر عدلِ او روزگار می‌گذرانند و ایمن می‌باشند و بقای دولتِ او می‌خواهند. و اگر از بندگان عصبانی و استخفافی بر شریعت یا تقصیری اندر طاعت و فرمان‌های حق تعالا پدید آید و خواهد که به ایشان عقوبتی رساند و پاداشِ کردارِ ایشان را بچشاند (خدای عَزَّ وَ جَلَّ ما را این چنین روزگاری منماید و این چنین مُدبری‌ای دور دارد)، هرینه از شومیِ عصبانِ خشم و خِذلانِ حق تعالا به آن مردمان اندر رسد، پادشاهی نیک از میانِ ایشان برود و شمشیرهای مختلف کشیده شود و خونها ریخته آید و هر که را دست قوی‌تر هرچه خواهد همی‌کند، تا آن گناه‌کاران اندر آن آفت‌ها و خونریزش هلاک شوند و از جهتِ شومیِ آن گناه‌کاران، بسیاری از بی‌گناهان در آن فتنه‌ها نیز هلاک شوند. و مثالِ این چنان است که آتش اندر نِیستان افتد، هرچه خشک باشد پاک بسوزد و از جهتِ مجاورتِ خشک، بسیار نیز از تر سوخته شود. پس از بندگان یکی را به توفیقِ ایزدی سعادت و دولتی حاصل شود و او را حق تعالا بر اندازه‌ی او اقبالی ارزانی دارد و عقلی و علمی دهد که او به آن عقل و علم زیردستانِ خود را هر یکی بر اندازه‌ی خویش بدارد و هر یکی را بر قدرِ او مرتبتی و محلی نهد و خدمتکاران و کسانِ ایشان را از میانِ مردمان برگزیند و هر یکی را از ایشان منزلتی و پایگاهی دهد و در کفایتِ مهماتِ دینی و دنیاوی بر ایشان اعتماد کند و از رعایا آن که راهِ طاعتِ سپزند و به کارِ خویش مشغول باشند از رنجها آسوده دارد تا در سایه‌ی عدلِ او به راحتِ روزگار می‌گذرانند و باز اگر از کسی از خدمتکاران و گماشتگان ناشایستگی و درازدستی پدید آید، اگر به تأدیبی و پندی و